

CODI DE VERIFICACIÓ	 2Y5H 4C2N 4J62 2G2U 0JPI				
EXPEDIENT NÚM.	SEC/2025/47	DOCUMENT NÚM.	SEC19I01AM	DATA	02-04-2025
ÀREA	Àrea de Presidència i Serveis a les Persones				
UNITAT	Secretaria				
ASSUMPTE	24/03/2025 - Ple				

ACORD DE PLE

El Ple de l'Ajuntament, en sessió ordinària de 24 de març de 2025, ha adoptat el següent **ACORD**:

Moció del grup municipal de Sabadell En Comú Podem, a favor de la posada en marxa d'un Centre d'Interpretació de la Memòria i del reconeixement d'espais de memòria com la Fàbrica Baygual i Llonch i el refugi antiaeri de l'Institut Pau Vila (Exp. SEC/2025/56).

Les polítiques de memòria històrica són importants perquè garanteixen el reconeixement, la reparació i la justícia per a les víctimes de règims autoritaris, conflictes armats o injustícies del passat. Fer una mirada cap al passat és la manera més pedagògica d'aprendre dels errors, i també dels encerts, i garantir un futur amb més justícia social. Aquestes polítiques ajuden a construir societats més democràtiques i cohesionades, evitant la repetició d'errors i fomentant una cultura de respecte als drets humans.

Una societat que reconeix i afronta el seu passat és més resilient i democràtica, perquè fomenta el debat crític i el respecte a la diversitat de memòries. La memòria històrica enforteix la democràcia perquè permet reconèixer els errors del passat, reparar injustícies i construir una societat basada en valors democràtics com la justícia, la veritat i els drets humans. Quan una societat afronta el seu passat de manera honesta i crítica, es fa més resilient davant els riscos d'autoritarisme i repressió. El foment d'aquestes polítiques des de les administracions públiques si les institucions garanteix la veritat i evita la manipulació del passat ja que conèixer la història real permet evitar la desinformació i la justificació de règims opressius, en tant que un poble que coneix la seva història és menys vulnerable a discursos autoritaris. D'altra banda, també és evident que dignifica les víctimes i repara injustícies atès que la memòria històrica dona veu a les persones que van patir persecució, repressió o violència, o també formes de vida que vulneren els drets humans més bàsics i fonamentals. Restituir drets i reconèixer el dolor de les víctimes és fonamental per a una societat democràtica. En aquest sentit, el foment de les polítiques memorialístiques fomenta el respecte als drets humans ja que recordar les violacions de drets humans del passat ajuda a evitar que es repeteixin en el futur i això genera una cultura de respecte, tolerància i igualtat. És evident que les societats que obliden els seus errors estan més exposades a caure en els mateixos patrons de repressió o violència, per això la memòria històrica actua com una vacuna contra el totalitarisme.

Un element també fonamental de les polítiques que promouen la memòria històrica és el fet que s'enforteix el debat crític i la participació ciutadana, perquè cal donar per descomptat que una ciutadania informada i conscient del seu passat és més activa en la defensa de la democràcia. El coneixement històric afavoreix el pensament crític i impedeix que es banalitzin ideologies antidemocràtiques. I, com a objectiu final d'aquestes polítiques

imprescindibles, està l'ajuda a construir un futur més just i inclusiu. Una democràcia forta no es basa en l'oblit, sinó en el reconeixement i l'aprenentatge del passat.

El marc normatiu vigent a Catalunya sobre aquest tema el componen principalment la Llei de Memòria Democràtica de 2007, la Llei de Foses de 2009 i la Llei de reparació a les víctimes del franquisme de 2017, no obstant, en els pròxims mesos s'aprovarà al Parlament de Catalunya la Nova Llei de Memòria Democràtica. A l'estat, està vigent la Ley 20/2022, de 19 de octubre, de Memoria Democrática on principis com la veritat, la justícia, reparació i garantia de no repetició, la concòrdia, la convivència, el pluralisme polític, la defensa dels DD.HH, la cultura de la pau i la igualtat entre homes i dones son els eixos fonamentals que han de guiar les polítiques de memòria democràtica en cada poble i ciutat. A nivell pràctic, la normativa estatal, i la nova llei catalana reconeix entre d'altres coses la inclusió de programes de memòria democràtica als currículums escolars, la creació d'un "Centro de la Memoria Democrática" a nivell espanyol i dona suport legal a la declaració de Llocs de Memòria Democràtica a aquelles localitzacions en les que s'ha desenvolupat fets de singular rellevància. També s'inclou el període de temps 1931-1980 com el període fonamental (però no l'únic) per a fer polítiques de memòria democràtica.

Durant la dictadura, Sabadell va ser un dels focus principals de resistència democràtica i lluita obrera a Catalunya, amb una forta presència de moviments sindicals i veïnals contra el franquisme, la importància del PSUC i altres forces de l'esquerra antifeixista i de la lluita obrera a les fàbriques tèxtils i metal·lúrgiques de la ciutat fins al punt que podem dir que l'actual configuració de molts barris de la ciutat és fruit de les lluites sindicals i veïnals portades a la pràctica. I en els carrers i les places de la nostra ciutat es van desenvolupar manifestacions i accions per la democràcia i l'amnistia durant la transició que han sigut reconegudes com a històriques i que han atorgat a la ciutat un paper determinant en la lluita per la llibertat i la democràcia. Però l'estudi de la història recent de la nostra ciutat, ens mostra que durant la II República i la Guerra Civil Sabadell també va tenir un paper fonamental.

Per aquests motius, la ciutat de Sabadell és referent i pionera en les polítiques de memòria històrica, especialment en la lluita contra la dictadura feixista i il·legal del règim de Franco i en el naixement del moviment obrer i veïnal, potes imprescindibles en la recuperació de la democràcia a Catalunya i a Espanya. I ho és perquè la ciutat ha impulsat nombroses iniciatives per recuperar, preservar i difondre la memòria democràtica, especialment en relació amb la República, la Guerra Civil, la dictadura franquista i la transició. La seva trajectòria en aquest àmbit es basa en diversos factors clau. El primer és el Compromís institucional de l'Ajuntament de Sabadell, que ha desenvolupat polítiques actives de memòria històrica, que inclouen elements com la senyalització de llocs de memòria, com refugis antiaeris i espais vinculats a la repressió franquista, programes de memòria democràtica, amb activitats educatives, exposicions i publicacions, o recuperació de noms i espais, com la retirada de simbologia franquista i la restitució de noms de carrers a figures democràtiques. La ciutat també conserva diversos espais significatius per entendre el nostre passat: refugis antiaeris, el cementiri de Sabadell, on es troben víctimes de la repressió franquista, amb projectes per dignificar la seva memòria o l'Arxiu Històric de Sabadell, que conserva documents clau sobre la repressió, la resistència antifranquista i la lluita obrera.

A dia d'avui, Sabadell continua promovent la memòria històrica amb activitats pedagògiques per a escoles i instituts, amb rutes i tallers sobre la Guerra Civil i la repressió franquista, o amb exposicions i publicacions que expliquen la història local en el context de la lluita per la democràcia. En definitiva, Sabadell s'ha consolidat com una ciutat referent en memòria històrica perquè ha integrat el record del passat en la seva identitat col·lectiva, treballant des de les institucions, els moviments socials i la ciutadania per garantir que les lliçons de la història serveixin per enfortir la democràcia. Però cal continuar donant passos endavant

CODI DE VERIFICACIÓ	 2Y5H 4C2N 4J62 2G2U 0JPI				
EXPEDIENT NÚM.	SEC/2025/47	DOCUMENT NÚM.	SEC19I01AM	DATA	02-04-2025
ÀREA	Àrea de Presidència i Serveis a les Persones				
UNITAT	Secretaria				
ASSUMPTE	24/03/2025 - Ple				

ara que, amb l'avenç dels discursos de l'odi i la negació de la memòria històrica, els drets i les llibertats estan en risc.

La ciutat ja compta amb diversos espais de memòria que reten homenatge a la nostra història democràtica i a les persones que van lluitar per les llibertats civils, individuals i els drets col·lectius. Espais com les escoles del bosc de Can Rull, la placa dedicada a Cipriano Martos en la plaça de la Vall d'Aran, les Coves de Sant Oleguer, l'arsenal i polvorí de l'aeròdrom, el Pavelló d'Esports, l'edifici del Cercle Republicà Federal, la Comissaria de la Policia Armada de la Rambla o l'entorn de l'església de Ca n'Oriac. A més, en tenim també espais que estan pendants d'adhesió a la Xarxa d'Espais de Memòria de Catalunya com ara l'església de les Escolàpies, la caserna de la Guàrdia Civil, la fàbrica Baygual i Llonch, el cementiri Vell, el refugi antiaeri del carrer Buxeda o la seu central de Caixa d'Estalvis de Sabadell.

Molts d'aquests espais formen part de la Xarxa d'Espais de Memòria del Memorial Democràtic de Catalunya, a la qual Sabadell és ciutat adherida. Aquesta Xarxa treballa per conservar, rehabilitar i difondre llocs significatius de la memòria democràtica oferint activitats pedagògiques i divulgatives per promoure els valors democràtics i els record històric. Especial importància va tenir el sector aeronàutic a Sabadell, ja que els tallers que construïen avions biplans de lluita contra les tropes feixistes estaven instal·lats a la fàbrica Baygual i Llonch i depenien del Servicio Aeronáutico de Fábricas, fundat a Reus l'agost de 1936. A Sabadell es muntava i reparava el Chato I-15 un biplà de caça soviètic, però progressivament la fàbrica va participar en la seva construcció. El bombardeig que va patir Reus, l'octubre de 1937, va fer que les seves instal·lacions fossin traslladades a Sabadell i al desembre ja es muntava i fabricava a la nostra ciutat aquest avió.

Una menció especial mereix el refugi antiaeri de l'Institut Pau Vila (al barri de Gràcia), un espai construït l'any 1937 per la Junta de Defensa Passiva Local amb una capacitat per a 900 persones. Amb la construcció de l'Institut es van tapiar els seus dos accessos i s'ha mantingut tancat fins l'any 2008 en què es van realitzar uns treballs de prospecció per condicionar el gimnàs de l'Institut. Cal destacar i agrair la tasca feta per l'equip de professors i professores de l'Institut Pau Vila, especialment del seminari d'història, amb una forta implicació en la defensa del projecte del refugi antiaeri, i també de la implicació de l'alumnat que ha dedicat una part important del seu ensenyament a desplegar projectes pedagògics vinculats a la memòria i al propi refugi. La situació del refugi del Pau Vila és una mostra de l'oblit i la deixadesa en què molts elements que són indispensables per entendre el passat de la nostra societat es troben. Cal treballar activament per recuperar el refugi, obrir-ho a la ciutadania i que formi part de la Xarxa d'Espais de Memòria de Catalunya a la ciutat de Sabadell.

Per tot l'anterior el Ple de l'Ajuntament adopta el següent

ACORD:

1. Mantenir les polítiques actives en defensa de la memòria històrica a la ciutat i agrair la feina feta per les entitats memorialística.
2. Impulsar, abans que acabi aquesta legislatura, un Centre d'Interpretació de la memòria, tot estudiant l'emplaçament ideal a la Taula de la Memòria, que expliqui i doni coherència als Espais de Memòria de la ciutat i que es doti de projectes pedagògics per oferir als centres educatius de Catalunya.
3. Iniciar els tràmits per declarar la fàbrica Baygual i Llonch com a Bé Cultural d'Interès Local com a figura de protecció d'aquest patrimoni cultural i històric de la ciutat i estudiar la viabilitat de declarar aquest espai com a Bé Cultural d'Interès Nacional.
4. Acordar, amb el Govern de la Generalitat de Catalunya, un projecte per recuperar el refugi del Pau Vila, obrir-ho a la ciutadania i adherir-ho a la Xarxa d'Espais de Memòria de Catalunya.

Sabadell, a la data de la signatura electrònica.